

Politikai csatározásaink közepette a közelmúlt felé terelt történeti gondolkodás kedvelt korszaka lett a két világháború közötti időszak. Az érdeklődést nem mindig az objektív tisztázás szándéka vezeti, sokkal inkább a legitimitáskeresés igénye.

Milyen volt ez a kor? Hogyan látták a kortársak? E kérdéseket teszi fel a szerző, és idézi meg a neves írókat, gondolkodókat, hogy elemzése végeredményeként választ is adjon. A politikától mindig riadozó, de a szellem rezdüléseit pontosan érzékelő Babits Mihály a harmincas évek végének állapotát önéletrajzában azzal jellemzi, hogy a kor a tömegek lázadása, s a tempót egy barbár kor diktálja. A tömeg azonban nem azonos a nemzettel. Mi hát a nemzet? – teszi fel a kérdést a költő. Lényege – hangzik a válasz – csak a műveltségben és a kultúrában ragadható meg. De vajon ki hordozza, ki hordozhatja a nemzetet és a kultúrát?

Erre a kérdésre a korszakban legtöbben egyetlen szóval feleltek: a középosztály! Milyen legyen ez a középosztály? Úri, tradicionálisan rendi értékrendet hordozó, hangzott az egyik válasz; népi alapozású elit, minőségi eszméket hordozó új, nemes ideájával bíró – hirdette a másik oldal. A korszak egyik elismert társadalomkutatója, Weis István azonban úgy látta: „a magyar középosztályból, akinek múltja van, nincs jövője és akinek jövője van, nincs múltja”.

A harmincas évek egyik felkapott divatszava a reform volt. Ezt harsogta olykor a politika, sokszor csak megtévesztésül, erre hangozódott a politikai tartalmú publicisztika. A korszellem vezérszavaként emlegetett „reform” annyi és olyan jelentéstartalmat hordozott, ahányféle közelítésben értelmezték. Képmutatásból hangoztatta az egyik, spanyolfalként használta a másik.

De hát változott-e valami Magyarországon a forradalmak után, töprengett a reformról Németh László? Igen, válaszolja: „Magyarország megtanulhatta, hogy nemcsak az újonc téveszti össze a jobb oldalt a bal oldalival, hanem néha az országos politika is”. „A kukoricán térdepeltetett országgal” akkori vezetői azt kívánták elhíttetni, hogy csak e kettő oldal között választhat!

A kötetben összegyűjtött frások a nemzet, a középosztály, a reform egykori értelmezését tárják az olvasó elé – a mának szóló tanulságokat kínálva.

Szőke Domonkos